

Huul Mølle

Huul Mølle udgør sammen med Klæstrup Mølle (Nibe trævarefabrik) og Vokslev Kalkgrav et unikt kulturmiljø ved Binderup Å. De to møller er de eneste bevarede af de 7 vandmøller, der gennem århundreder har udnyttet vandkraften i Binderup Å.

Vandmøllen her er nævnt første gang i 1440 under navnet Gudsgift Mølle og tilhørte Viborg Domkapitel. Den havde da et underfaldshjul, der trak mølleværket. Møllen skiftede i løbet af 1800-tallet navn til Hoel Mølle og senere til Huul Mølle. Et navn, der antageligt henviser til hulvejen - "hulen" - der var adgangsvejen fra Nibe.

Mølledrift og vandkraft

Mølleopstemningerne og de rettigheder, der var knyttet til dem, eksisterer stadig og benyttes i dag til dambrugsdrift, bl.a. ved Binderup Mølle.

De himmerlandske vandmøller blev især anlagt ved åer med godt fald, som løber i smalle, uregulerede erosionsdale som Binderup Å, Sønderup Å og Villestrup Å. Det var også ved disse vandløb, at landsdelens dambrug fandtes.

Ved Binderup Å blev vandkraften brugt både til kornmøller, en stampemølle til klædeproduktion, drift af et slibeværk i en smedje, en kradsuldmølle og et savværk.

Ved Huul Mølle fandtes i 1803 både en kornmølle, sammenbygget med møllegårdens stuehus og en selvstændigt beliggende stampemølle vest for dette, der forarbejdede uldtøj til vadmel.

Huul Mølle

Vestenden af den nuværende møllebygning stammer fra 1600-1700 tallet, mens selve møllegården er af nyere dato. Huul Mølle var over 200 år fæstemølle under Viborg Domkapitel, der også efter reformationen administrerede møllen. I 1662 solgte kronen møllen til St. Restrup.

Først i 1829 overgik møllen til selveje, og den nye møller startede straks en forbedring af møllen. Mølleværket udvidedes med stjernehjul, - et stort tandhjul, der fordeler vandhjulets kraft ud til to melkværne og en skallekværn, der afskaller byggen.

Hvor møllen i sine første 400 år havde haft én kværn havde den nu fire samt senere en blæser og en grynsorterer. Væsentlige dele af dette mølleværk er stadig bevaret.

I begyndelsen af 1900-tallet blev vandhjulet skiftet ud med en francisturbine, der dels kunne trække møllerimaskinerne, dels via en generator kunne lave strøm til møllen og den nærliggende smedje. Denne turbine er stadig funktionsdygtig.

Kulturhistorie gennem flere hundrede år

Som mølle betragtet har Huul Mølle særdeles høj fortællerværdi, idet man både bygningsarkæologisk og med hensyn til maskineriet kan følge dens udvikling gennem flere århundreder.

Der er ikke mange spor af den middelalderlige mølle, men i møllen genfindes spor af udviklingen fra at være en typisk himmerlandsk renessancemølle med underfaldshjul, der trak en enkelt kværn, til udbygningen med (det endnu eksisterende) stjernehjul i 1833, hvor også det eksisterende grynværk er installeret.

Mølledriften og kalkværket har gennem tiden trukket folk til, så der på stedet opstod en mindre bebyggelse med bl.a. smedje. Ligesom et nu forsvundet hus ved mølledammen vest for åen i 1814 tilhørte Jens Feldbereder, hvilket antyder, at man også kunne få behandlet skind på stedet.

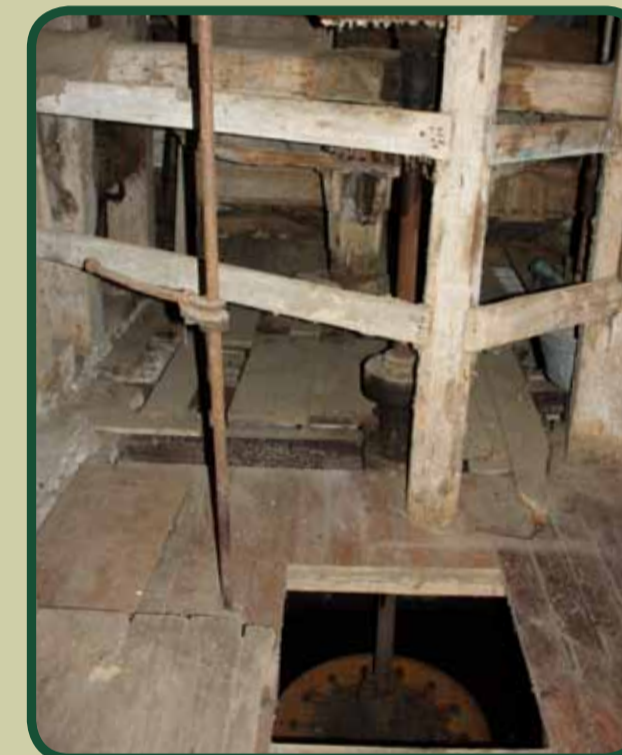
Arbejdet med Huul Mølle viser, at der sandsynligvis oprindeligt fandtes to mølledamme, adskilt af en lav dæmning.

Møller med to eller flere mølledamme er sjældne. Materiale fra en regulering af åen omkring 1900 har muligvis forstærket den anden mølledæmning.

Huul Møllelaug blev stiftet i 2008 med det formål at starte en omfattende restaurering af vandmøllen.

Første etape af restaureringen er gennemført og er støttet af Velfærdsministeriets landdistriktspulje. Denne etape omfattede en registrering af møllebygningens tilstand samt en opmåling.

Huul Møllelaug har skaffet midler til gennemførelse af 2. etape, som omfatter en detailprojektering med henblik på restaurering af bygninger og mølleværk.

Turbinen i det stillestående vand set gennem gulvlemmen

Slidske på loftet, hvorfra kornet hældes ned mellem møllestene

Mølleværket fra omkring 1829 er stadig funktionsdygtigt

Ældre foto af Huul Mølle